

Száz éve született Gárdonyi Zoltán

A magyar református egyházzene utóbbi évszázadának egyik meghatározó személyisége 1906. április 25-én született Budapesten, és húsz éve, 1986. június 27-én hunyt el Herfordban. Munkásságáról, műveiről, a CD-felvételekről, a jubileumi évben tervezett koncertekről, kurzusokról honlapokon tájékozódhatunk (www.gardonyi.de, www.egyhazzene.reformatus.hu). Most az életpálya fontosabb állomásait villantjuk fel és néhány magyarországi eseményről szólunk.

Gárdonyi Zoltán zeneszerzés-tanulmányait 1923-tól 1927-ig Budapesten a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Kodály Zoltán, majd 1927-től 1930-ig Berlinben Paul Hindemith tanítványaként végezte. Első önálló egyházzenei alkotása is itt készült *Paul Gerhardt* szövegére „Neujahrsgesang” címmel 1929-ben, majd egy évvel később bemutatott diplomamunkája a 114. zsoltár német szövegét vette alapul. A berlini egyetemen egyidejűleg zenetudományi tanulmányokat is folytatott, melyeket 1931-ben a doktorátus megszerzésével zárt le.

Hazatérve egyházzenei munkásságát a soproni Evangélikus Tanítóképző Intézetben és a Teológiai Fakultásban kezdte, emellett a Soproni Zeneegyesület karnagya volt. Ezt követően 1941-től 1967-ig a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola professzoraként fejtett ki szerteágazó tevékenységet. Ő volt a Zeneakadémia 1949-ben feloszlott protestáns egyházzenei tanszakának utolsó vezetője is. Közben 1949-től három tanéven keresztül oktatta az egyházi éneket a budapesti Református Teológiai Akadémián.

Még soproni éve idején tagjává lett a magyar evangélikus egyetemes énektudományi bizottságnak, ill. a zenei kisbizottságnak, és mindkettőnek munkájában mint „tiszteletbeli lutheránus” vett részt. Meghívott szakértőként közreműködött az 1955-ös evangélikus énekeskönyv szerkesztésében, 1957-ben pedig elvállalta a Református Korálkönyv szerkesztésének vezetését. Ekkor dolgozta ki a közös református-evangélikus kántorképzés tantervét, amely szerint 1958 novemberétől 1961 márciusáig Fóton folyt a tanítás, majd az 1965-ben indult debreceni Országos Református Kántorképző Tanfolyam munkáját alakította ki és vezette hátralevő magyarországi éveiben.

Gárdonyi Zoltán nemzetközileg is nagyra becsült zenetudományi és zeneelméleti munkásságának mindenekelőtt a Bach- és a Liszt-kutatás köszönhet alapvetően fontos új eredményeket. Zeneszerzői életműve felöleli a szimfonikus- és kamarazene, zongora- és orgonakompozíciók, az egyházi és világi szövegű vokális művek továbbá pedagógiai célzatú darabok legkülönbözőbb műfajait. Orgonaművei és bibliai szövegű kórusművei a XX. századi európai egyházzeneben egyedülálló értéket képviselnek.

Gárdonyi Zoltán nevét Magyarországon több intézmény is felvette: Fóton a „Gárdonyi Zoltán Református Énekkar”, Szekszárdon a „Gárdonyi Zoltán Református Együttes”, Veszprémben a „Gárdonyi Zoltán Kamarazenekar” és Biharkeresztesen a „Gárdonyi Zoltán Református Művészeti- és Zeneiskola”.

Előzetes — Zenei események a Gárdonyi-centenárium évében Magyarországon:

március 30. – április 2. Székesfehérvár, a Hermann János Zeneiskolában és a város különböző templomaiban: zenekari est, kórus- és orgonahangversenyek, Gárdonyi Zoltán pedagógiai műveinek bemutatása;

április 3–5. Budapest, Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola: Gárdonyi Zsolt orgona-mesterkurzusa;

április 9. Miskolc, Avasi templom: kórus- és orgonaest;

április 21–23. Kecskemét: kórus- és orgonahangversenyek, előadások;

április 22. Budapest, Zeneakadémia: a Klarinétverseny újra-bemutatása.

A Magyarországi Református Egyház Zsinatának Missziói Irodája és Ének-Zenei Bizottsága a jubileumi évben *írásbeli pályázatot* hirdet meg két kategóriában.

I. kategória: középiskolás fiataloknak 2–3 fős csapatokban vagy egyéni nevezéssel

II. kategória: 18–30 év közötti korosztálynak csak egyéni nevezéssel

Mindkét kategóriában az alábbi témák feldolgozása közül lehet választani:

1. téma: Gárdonyi Zoltán hitvallása orgonakoráljai tükrében

2. téma: Gárdonyi Zoltán kórusművei és a Károli-Biblia.

A pályamű a kiírt témán belüli részterületet is kidolgozhat —pl. egy darab kiemelt elemzése, összehasonlítás más szerző hasonló darabjaival stb.—, melyet a pályázat alcímeként jelölhet meg.

A dolgozat-pályázatot írásban 2006. május 31-ig lehet benyújtani a Zsinat Missziói Irodájára Bódiss Tamás egyházzenei előadóhoz. További információk a www.egyhazzene.reformatus.hu oldalon található.

Huszonöt év Istennek szentelt zenéje

Tegyünk most egy képzeletbeli utazást térben és időben a németországi Lübeckbe, az 1700-as évek elejére! Advent első vasárnapja van, az esti vesperás ideje. Néhány megkésett polgárhoz csatlakozva mi is a Mária-templom felé igyekszünk, melynek ódon boltívei egyre jobban kibontakoznak a mindent bebugyoláló puha ködből. A templom már zsúfolásig megtelt. Ha figyelmesen körülnéznénk, talán az ifjú Johann Sebastian Bachot is fölfedeznénk valahol a padosorokban. Igen hosszú utat, mintegy 400 kilométert tett meg azért, többnyire gyalogszerrel, hogy most itt lehessen. Ez az este ugyanis más, mint a többi: a zene, amely egyébként sem mondható elhanyagoltnak még egy „átlagos” lutheránus istentiszteleten sem, most még inkább kiemelt szerephez jut. Az egyházi év nyitányán a templom nagy hírű kántora, Dietrich Buxtehude szólaltatja meg saját orgonaműveit. Természetesen a vecsernyén elhangzó motetták is az ő szerzeményei. Istennek szentelt zenéjével messze földön ismertté tette a lübecki Mária-templom vasárnap esti adventi vecsernyéit.